

**OULDHEIDKUNDIGE VERENIGING
'OULD VORDEN'**

te Vorden

VORDENSE KRONYCK

Uitgave: december 2002

| INHOUD | | p. |
|----------------------------------|---------------------------------------|----|
| Van de Redactie | | 3 |
| Verenigingsnieuws | H.G. Wullink | 4 |
| Hergebruik | Jan Harenberg | 11 |
| Herinneringen | A.J. van Breemen | 17 |
| Uut de Olde Tied | Spiekerman | 19 |
| Luchtverkenningfoto's van Vorden | C. Meerstadt | 21 |
| Uut: Harfsblui | Max Holt (pseud. v. Frans Lebbink) | 24 |

VAN DE REDACTIE

Het is weer zo ver; het jaar is weer bijna om. Het is ons gelukkig nog net voor de kerstdagen gelukt om het tweede nummer van de Vordense Kronyck van 2002 bij u in de bus te krijgen. Wij wensen u met dit nummer veel leesplezier toe. We zijn in elk geval blij dat er voor deze uitgave ruim voldoende artikelen door onze gewaardeerde, schrijvende leden zijn aangeleverd.

Zoals aan het einde van het jaar gebruikelijk is, staat onze voorzitter -inmiddels oud-voorzitter- de heer H.G. Wullink weer stil bij de belangrijke activiteiten en gebeurtenissen van onze vereniging gedurende het voorbije verenigingsjaar. In dit nummer verschijnt tevens een verhaal in onze streektaal, iets wat wij zeer op prijs stellen, omdat het als belangrijk element van onze streekcultuur deze aandacht zeker verdient. Natuurlijk zijn wij ook erg blij met een historisch goed onderbouwd artikel van ons actieve en gewaardeerde lid, de heer Jan Harenberg.

De redactie richt haar aandacht op het ogenblik vooral op artikelen die betrekking hebben op winkels, bedrijven, en bedrijvigheden die in Vorden en omgeving gevestigd zijn, of waren. Zoals wij in het vorige nummer al hadden aangegeven, zouden wij graag willen dat u deze in het kort beschrijft. We kunnen uiteraard ook samen met u een verhaal opschrijven, wanneer u ons voldoende historische gegevens beschikbaar stelt. We hopen deze artikelen dan op te nemen in een boek dat wij in 2006 willen uitgeven ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de vereniging. Wanneer u ook een bijdrage wilt leveren aan dit boek, kunt u contact opnemen met een van onze redactieleden.

Verder zal het u opgevallen zijn dat onze Kronyck een professioneler uiterlijk heeft gekregen. U zult onmiddellijk hebben gezien dat wij op de binnenzijde van de omslag een colofon hebben toegevoegd, als standaardelement in de opmaak van ons officiële verenigingsorgaan.

Wij wensen u zeer feestelijke kerstdagen toe en hopen dat het nieuwe jaar u veel goeds zal brengen. Een gedicht van Confucius, dat ons is toegestuurd door de heer D. Borgman, moge u daarbij in deze bewogen tijden enige stof tot overdenking verschaffen.

*Als de sabels verroest zijn
En de spaden glinsteren
Als de trappen der tempels
Uitgesleten worden door de voeten der gelovigen
En er gras groeit op de binnenplaatsen der gerechtshoven
Als de gevangenen leeg
En de graanzolders vol zijn
Als de dokters lopen en de bakkers rijden
Dan wordt het rijk goed bestuurd
(Confucius)*

VERENIGINGNIEUWS

H.G. Wullink

Zoals de laatste jaren de gewoonte is, geldt de eerste avond van het nieuwe seizoen als voorbereiding op een stads- of dorpswandeling. Ditmaal, op 27 september, in De Herberg, was het mooie stadje Lochem aan de beurt. Enkele leden van de historische vereniging uit Lochem toonden de aanwezigen talrijke dia's van beelden uit het nabije en verre verleden van het stadje. Een probleem voor de aanwezigen was dat ze te weinig bekendheid hadden met het oude Lochem en daardoor de plekjes en situaties niet herkenden en de lezing een beetje de mist in ging. Beter was het geweest dat naast de oude beelden ook de nieuwe situaties waren vertoond. De herkenbaarheid zou dan veel groter zijn geweest.

Veel aantrekkelijker was de rondwandeling door Lochem op zaterdag 27 oktober 2001. Vanaf de St. Gudulakerk vertrokken een 30-tal leden van onze vereniging voor deze wandeling. Onder leiding van een bijzonder goede gids kregen de deelnemers tal van objecten te zien die in de geschiedenis van dit oude stadje een rol hebben gespeeld. Door de prettige verteltrant van de gids was het voor de deelnemers een aantrekkelijke en welbestede middag. Bij café De Zonnebloem werd deze middag met een kop koffie besloten. Rest nog te vermelden dat het vervoer naar Lochem op eigen gelegenheid plaats vond.

't Was allemaal zo mooi gepland door Fenny van Druten, onze nijvere secretaresse: 19 november, lezing door de heer J. Berends, uit Doetinchem, in 't Pantoffeltje. Helaas sloot 't Pantoffeltje haar deuren op 31 oktober 2001 en was het even zoeken naar een andere locatie. Gelukkig was de zaal bij Hotel Bakker vrij en kon de heer Berends daar zijn lezing houden. Met de uitstekende voorzitter, de heer Berends eigen, is succes haast al bij voorbaat verzekerd. En dat was het ook. Veel moois en interessants uit zijn geboortestreek, Zuid-Drente, heeft hij de aanwezigen door middel van talrijke dia's laten zien. Heel veel ook waar je als bezoeker van die streek achteloos aan voorbij loopt. Al met al een avond om met veel plezier aan terug te denken.

Ditmaal in De Herberg hield de vereniging haar nieuwjaarsvisite op 9 januari 2002. Een groot aantal leden kon hier genieten van de zang en conferentie van Herman Riethorst, uit Gelselaar. Op voortreffelijke wijze bracht hij talrijke facetten van het Achterhoekse leven in zijn dialect ten gehore. Tussendoor kregen de aanwezigen oliebolletjes en nieuwjaarsrolletjes aangeboden. Deze keer ook weer gebakken door Irma en Carlo Bosch, Gerda en Rinus Ilbrink en Annie en Hennie Reindsen. Vanaf deze plaats nogmaals hartelijk dank voor hun inzet op deze avond die tot ieders tevredenheid verliep.

Op 20 februari mochten we weer gebruik maken van de zaal van Hotel Bakker.

Onze voorzitter, de heer H.G. Wullink, toonde ons hier het vervolg op zijn diaserie Allerhand in 't Saksenland. Afgaande op het vertoonde, blijkt dat er in onze Achterhoek nog veel moois te zien is. Onder andere, de stadjes Groenlo en Bredevoort kregen ruime aandacht, terwijl over de grens de burchten Raesfelt en Anholt heel mooi bleken te zijn. Zonder twijfel een avond die de moeite waard was.

De jaarvergadering op dinsdag 26 maart 2002 vond plaats in Hotel Bakker. Na de opening door de voorzitter, de heer H.G. Wullink, werden eerst de in het afgelopen jaar aan de vereniging ontvallen leden herdacht.

De secretaresse, mw. Fenny van Druten-Vrieze, heeft blijkens het jaarverslag weer een behoorlijk aantal nieuwe leden in haar ledenlijst mogen opnemen. Hoewel haar gezondheid nog wel wat te wensen overliet, heeft zij het werk voor de vereniging tot ieders tevredenheid gedaan.

De penningmeester, de heer R. Ilbrink, kon het jaar met een positief saldo afsluiten. Op zijn verzoek maken de meeste leden hun contributie wel tijdig over. Maar er zijn toch altijd nog leden die het verzoek tot betaling over het hoofd zien, of eenvoudig vergeten. En dat betekent veel extra werk voor onze penningmeester, die we bij deze daarvoor willen bedanken. In verband met het overgaan van de gulden naar de euro werd de contributie in de nieuwe waarde als volgt vastgesteld: € 11,50 voor alleenstaanden en € 16,- voor een lid met partner

De bestuursverkiezing nam dit jaar wat meer tijd in beslag dan normaal. Onze voorzitter vond namelijk dat hij na 21 jaar de voorzittershamer wel eens aan een ander mocht overdragen, al heeft hij deze functie altijd met veel plezier vervuld. Het medebestuur lid dhr. H(ennie). Reindsen bleek bereid de voorzittershamer van hem over te nemen en werd dan ook bij acclamatie als zodanig gekozen. De heer C. Bosch werd voor een periode van drie jaar herkozen als bestuurslid.

Als nieuwe voorzitter bedankte dhr. Reindsen de scheidende voorzitter voor het vele werk dat hij voor de vereniging verrichtte en bood hem namens de vereniging het ere-lidmaatschap aan, vergezeld van een collage van oude ansichten van het centrum van Vorden, de woonstek van de scheidende voorzitter. Dat deze blij verrast was met een en ander, spreekt voor zich.

Na de vergadering was het woord aan mw. H.M. Aberson-Nederpeld, uit Nijmegen, met haar lezing Genealogisch onderzoek in Gelderland. Meestal zijn dergelijke lezingen nogal droog van stof maar dat was deze avond wel even anders. Op een zeer humoristische wijze gaf ze de aanwezigen aanwijzingen om op een eenvoudige wijze een stamboom op te zetten. Niet alleen kwartierstaten, maar ook foto's, bidprentjes en allerlei andere voorwerpen kunnen bijdragen om dat stamboomonderzoek interessant te maken. Het was een verhelderende lezing, waar veel leden hun voordeel mee kunnen doen.

De jaarlijkse reis op woensdag 29 mei ging ditmaal naar kasteel 't Nijenhuis, in Heino (fig. 1). Dit kasteel is al vrij oud, want het wordt in 1382 reeds genoemd. Het geeft onderdak aan de Hannema de Steurs Fundatie. Die presenteert hier haar bijzondere kollektie oude en moderne kunst. Basis van de kollektie is de privé-verzameling van Dirk Hannema (1895-1984), voormalig directeur van museum Boymans, in Rotterdam. Ze bevat werken van onder andere Picasso, Mondriaan, Appel, Voerman sr. en Israëls. De leden werden langs al dit fraais rondgeleid door gidsen. Ook kon men genieten van de tuinen, met sculpturen van Zadkine en vele anderen.

In café Marktzicht in Heino (fig. 2) smaakte de koffie daarna bijzonder goed. Als afsluiting van de dag werd de uitstekend verzorgde koffietafel bij de Nieuwe Aanleg in Almen alle eer aangedaan. Dank aan de organisatie van deze mooie dag, die in handen was van de heren Ilbrink en Reindsen.

Op 21 juni 2002 vond in de galerie van de Openbare Bibliotheek de opening plaats van de tentoonstelling Albert Michael Jörissen (1886-1971), Schilder en Kunstschilder uit Vorden. De opening, waarbij talrijke genodigden aanwezig waren, werd verricht door de wethouder van cultuur, de heer W. Wichers. Daarna gaf de heer Wouter Derksen, uit Warnsveld, kleurenkundige en kunstkenner, een korte inleiding over het belang van een lokale kunstenaar en de aard en stijl van Jörissen's werk.

Door middel van 'digiprints' (eenvoudig gezegd een moderne manier van fotograferen en reproduceren) werd hier een duidelijk beeld gegeven van het vele werk van de heer Jörissen. Op zijn schilderijen zijn nogal wat plaatsen, huizen en situaties rondom het Vorden van weleer en van de wijde omgeving te herkennen. Het toont ook wat deze, vooral bij oudere Vordenaren bekende, Vordense kunstenaar waarschijnlijk het meest heeft bewogen.

Dat Jörissen niet zo'n grote bekendheid genoot, ligt aan het feit dat hij bijna nooit



fig. 1: Bij 't Nijenhuis, in Heino wachten de leden van Oud Vorden op de rondleiding (foto H.G. Wullink).



fig. 2: Café Marktzicht in Heino, waar de deelnemers aan ons jaarlijks uitstapje een kopje koffie dronken (foto H.G. Wullink).

wat van zijn werk verkocht. Wel schonk hij regelmatig een schilderij aan familie en bekenden, of gaf voor een goed doel een werkstuk weg. Dank zij het vele foto- en computerwerk van dhr. H.W. Rossel, daarbij bijgestaan door enkele leden uit de vereniging, kan de tentoonstelling zonder meer bijzonder succesvol genoemd worden.

Bijzonder veel dank voor hun medewerking is de vereniging verschuldigd aan de dochters van de heer Jörissen, mw. Kroneman-Jörissen en mw. Jansen-Jörissen. Al het beschikbare materiaal in hun huis mocht van de wand worden gehaald en buiten worden gefotografeerd. Bovendien zorgden ze op tijd ook nog voor koffie met koek!! Dank natuurlijk ook aan de andere bezitters van werk van Jörissen, die dat ter beschikking stelden. En aan mw. Maria Geluk, hoofd van de Openbare Bibliotheek en haar medewerksters, die ijverig meehielpen om alles goed te laten verlopen en bij de opening voor de versnaperingen zorgden. Tenslotte dient dhr. Rossel nog een keer genoemd te worden. Heel veel tijd en energie heeft hij in deze tentoonstelling gestoken. Bijzonder veel dank daarvoor!

De oudheidkundige vereniging Oud Vorden was ook vertegenwoordigd bij de opening van de vernieuwde Rabobank. In de nieuwe hal van het gebouw trok de vereniging nogal wat aandacht met een stand die opviel door de draaiende molen die beschikbaar was gesteld door de heer Luichies, van 't Hoge. Uit de door de bank beschikbaar gestelde gelden mocht onze vereniging een bedrag van ruim € 300,- in ontvangst nemen. Waarvoor onze hartelijke dank.

Op voorstel van de penningmeester, de heer R. Ilbrink, werd aan de rooms-katholieke kerk in Vierakker een bedrag van € 125,- geschonken. Dit bedrag is bestemd voor de daar aan de gang zijnde restauratie van de kerk. Eerder werd aan de Dorpskerk en aan de kerk op de Kranenburg reeds een gelijk bedrag geschonken.

NIEUWS VAN ONS LEDENBESTAND

De volgende leden zijn ons in het afgelopen jaar ontvallen:

De heer H.P. Wassink, Weidemanweg 2 (12 november 2001)
De heer C. Knoppers, P. van Vollenhovenlaan 11 (30 november 2001)
De heer J. van Zeeburg, Het Jebbink 11 (12 februari 2002)
Mevrouw G.F. de Bruijn-Scholten, Het Vaarwerk 13 (13 april 2002)
Mevrouw G.A. de Jong-Rouwenhorst, Pastorieweg 9 (23 april 2002)
De heer G. Harmsen, Schimmeldijk 4a (23 april 2002)
Mevrouw P. Kater-van de Hoef, Molenweg 13 (28 mei 2002)
Mevrouw Janna Hendrika Memelink-Bannink, Almenseweg 15 (20 oktober 2002)
De heer Egbert Wolters, Insulindelaan 36 (22 oktober 2002)

Het bestuur en de redactie wensen ook op deze wijze, namens de vereniging, hun medeleven te betuigen aan de nabestaanden en wensen hen sterkte toe met het verwerken van het verlies van hun dierbaren.

Als lid bedankten:

Dhr J. Th. Jansen, Burg. Galleestraat 23
Mw. Harmsen, Schimmeldijk 4a
Dhr. M. Beitler, Deldenseweg 2
Mw. C. van Reeuwijk-van Holland, De Doeschot 13
Dhr. en mw. Eggink, Hoetinkhof 225
Dhr. B.E. Wagenvoort en mw. G.J. Kuipers, Riethuisweg 2
Dhr. en mw. Hartman, Heggerank 134, Lochem
Mw. Idema, Reeoordweg 8

Als nieuwe leden mogen we welkom heten:

Dhr. G.W. Klunder, De Steege 14
Dhr. en Mw. Pardijs, Wildenborchseweg 7
Dhr. R. Smedinga en mw. M. Letterie, Het Jebbink 55
Mw. R.A. Jansen-Jirissen, Burg. Galleestraat 13
Dhr. en Mw. Groot Wassink, Zuivelhof 9
Mw. S. Peters, De Boonk 33
Dhr. en Mw. A. Winkels, De Delle 99
Dhr. en Mw. H. Bonga, Vierakkersestraatweg 34
Mw. A. Bokkers-Gotink, Langkampweg 3
Dhr. G. Brummelman, Het Kerspel 13
Dhr. en Mw. H. Ruiterkamp, Lindeseweg 26

Dhr. en Mw. H.J. Willems, Molenweg 32
 Dhr. en Mw. M.J. Weulen-Kranenbarg, Enkweg 1
 Dhr. en Mw. G. Weulen-Kranenbarg, Ruurloseweg 45
 Dhr. en Mw. G.C. Voerman, Het Vaarwerk 25
 Dhr. en Mw. W.J. Hamer, Wilhelminalaan 1
 Dhr. en Mw. M. Rouwenhorst, De Steege 47
 Mw. L. Bakker, Dorpsstraat 24
 Dhr. E. van Zuylen, De Eendracht 4
 Dhr. en Mw. A. Velhorst, Het Wiemelink 11
 Mw. J. Dijkman-Bannink, Nijlandweg 2
 Mw. G. Rossel, Johan Camphuisstraat 77b, Den Haag
 Mw. M. Kersten, De Laegte 38
 Dhr. J. de Greef, Leestenseweg 17, Vierakker

Schenkingen

Het afgelopen jaar hebben de volgende personen boeken, artikelen, kranten, foto's, of documenten aan de vereniging geschonken:

| | |
|----------------------|---|
| A.C.J. van Vierssen: | Gelderse Almanak van 1848 |
| J. van Druten: | Achterhoekse Almanak, 3e jaargang 1928 |
| J. Wiekart: | Artikelen en tijdschriften betreffende archeologie |
| H. Hendriksen: | Kopieën van documenten Armenfonds Vorden. |
| H. Haverkamp: | Oude akten betreffende fam. Olthuijs |
| G.W. Wahl: | Diverse oude kranten; Sagen Safari, Henk Krosenbrink e.a., 1992, Kreis Borken; enkele exemplaren van de Midwinterpraot |
| J. van den Broek: | Een drietal foto's van bestuurders van Vordense verenigingen, afkomstig van G.W. Luimes, te Hengelo (Gld.); diverse foto's van Vordenaren, geschonken door fam. Oonk |
| D. Klein Hekkelder: | Talrijke ansichtkaarten, alle betrekking hebbende op Vorden en omgeving. |
| L. Westerhof | Een herinneringspenning, uitgeven ter gelegenheid van het 80-jarig bestaan van Herstellingsoord De Decanije. |

Van diverse leden kregen we oude nummers van de Kronyck en Midwinterpraot aangeboden. Hebt u ook nog oude jaargangen die anders bij het oude papier belanden, schenk ze dan aan de vereniging! Bij voorbaat dank!!

HERGEBRUIK

Jan Harenberg

Hergebruik, of zoals dat tegenwoordig in goed Nederlands schijnt te heten, 'recycling', is niet nieuw, maar wordt al eeuwenlang toegepast. Vroeger werd er niet zomaar iets weggedaan wat nog bruikbaar was, zeker niet in onze zuinige Achterhoek. Met rang of stand had dat niets te maken.

Ook bij onze Vordense kastelen kunnen we dat opmerken. Hieronder volgen wat voorbeelden van hergebruik bij Den Bramel, 't Enserinck, Den Wildenborch, 't Medler en het Huis te Vorden.

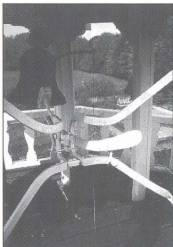


fig. 1. De huidklok in het koepeltje op het dak, ofsewel de dakruiter

Den Bramel veranderde in 1857 van eigenaar, toen Jhr. Imilius Frederik Storm van 's-Gravesande het landgoed erfde van zijn moeder Anna Maria van Poppenhuijsen, die het in 1824 gekocht had. Jonkheer Imilius heeft nogal wat laten veranderen aan huis en omgeving. Zo werd het gebouwtje met trapgevel aan de achterzijde in 1868 gebouwd en in 1881 kreeg het huis een nieuw leien dak, ter vervanging van het oude pannendak. Verschillende onderdelen van een kerk

werden hierbij toegepast en zo hangt in het koepeltje op het dak een luidklok met het opschrift 'Soli Deo Gloria' (Ere zij God) met het jaartal 1735, die dus duidelijk afkomstig is uit een kerktoeren (fig. 1). Tegen de voorgevel werd een nieuwe vestibule gebouwd, met daarboven een balkon en het geheel werd bekroond door een spitsje met daarin een wijzerplaat. Dat spitsje is voorzien van een windwijzer, waarin een haan is uitgezaagd (fig. 2). Ook deze windwijzer moet afkomstig zijn van een kerktoeren. Een kasteelheer zou hier zijn familiewapen hebben laten uitzagen, of mogelijk het jaartal van de verbouwing. Opmerkelijk is echter de thee-koepel op het voorplein (fig. 3). Bij de bouw daarvan heeft men een paar onderdelen van een kerkorgelfront toegepast. De beide engeltjes waren oorspronkelijk aangebracht



fig. 2. De windwijzer met de uitgezaagde torenhaan



fig. 3. De theekoepel op het voorplein

op dat front, dat eens gedragen werd door de beide pilaren die nu het dak ondersteunen en de balustrade onttrok eens de organist aan het oog. Helaas is niet bekend, van welke (afgebroken) kerk dit alles afkomstig is en of dit alles van een en dezelfde kerk afkomstig is. Tegenover Den Bramel vinden we het landhuis 't Enserinck. Oorspronkelijk stond hier een boerderij met landheerskamer, die in 1835 gekocht werd door het echtpaar Jhr. Constantin Arnaud Ernest Adrien van Panhuys, gehuwd met Charlotte Everdina Winanda Staring, dochter van de dichter van Den Wildenborch. Zij zullen de boerderij niet representatief genoeg gevonden hebben en ze lieten in 1836 het huidige grote landhuis bouwen (fig. 4). Maar ze waren wel zo zuinig dat ze de oude boerderij niet lieten afbreken, want die kon na een kleine aan-

passing nog uitstekend dienst doen als koetshuis. Wanneer we de grote deuren in de voorgevel in gedachten vervangen door een driezijdige erker, dan zien we de vroegere landheerskamer voor ons.

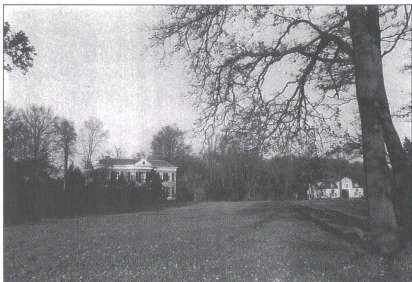


fig. 4. Links het nieuwe, rechts het oude Enserinck



fig. 5. Een van de sfinxen bij de ingang van den Wildenborch

Den Wildenborch werd in 1931 gekocht door Mr. Adolph Staring en zijn echtgenote Jacoba Henriëtte Magdalena de Mol van Otterloo. Zij lieten een en ander aan het huis veranderen, maar de grootste wijziging onderging het park, dat verrijkt werd met een aantal tuinornamenten, die van elders gekomen zijn. Zo zijn beide sfinxen naast de ingang afkomstig van de buitenplaats Rijnvreugd bij Zoeterwoude, maar oorspronkelijk sierden ze het park van het omstreeks 1800 afgebroken Huis te Swieten, eveneens bij Zoeterwoude gelegen (fig. 5). De brug die over de gracht naar een der tuinen leidt, wordt gemarkeerd door twee hoge sokkels, waarop twee identieke manskoppen geplaatst zijn.

Ooit werd op de Harlinger Zeedijk een monument opgericht voor Caspar Robles, de Spaanse gouverneur tijdens de Tachtigjarige Oorlog (fig. 6). Hij heeft veel voor Friesland gedaan, onder meer liet hij de zeeweringen versterken. De hoofden op dit monument kijken in tegenovergestelde richting en wegens verweering zijn zij enige malen vernieuwd. Een stel bevindt zich in het Fries Museum, te Leeuwarden, een ander stel kwam terecht in de antiekhandel en we vinden dat nu terug op Den Wildenborch.

Een sierlijk beeld, dat opgesteld in het zogenaamde groene kabinet of kamer, een vierkant terrein omheind door hoge beukenhagen, is afkomstig van het landgoed De Poll, te Voorst (fig. 7). Het stelt de roof van Proserpina door Pluto voor, een bekend thema uit de Griekse mythologie.



fig. 6. Tweemaal het hoofd van Caspar Robles.

Bij 't Medler kunnen we een wel heel mooi voorbeeld van hergebruik bewonderen. Voor het betrekkelijk eenvoudige huis staat een der fraaiste hekken van Oost-Nederland, dat echter niet voor 't Medler gemaakt is (fig. 8). Eens sierde het de toegang tot het kasteel de Ehze bij Almen. Destijds was dat een der grootste huizen van de Achterhoek, '.....'t welck als voor een wonder van 't Graefschap word

gehouden, ende, weghen syne weytsheyd, meer gelijkt op eene Vorstelijke dan op eens edelmans woningh, zoals de Gelderse geschiedschrijver Slichtenhorst het huis beschrijft. In 1730 liet de toenmalige eigenaar, Christiaan Carel van Lintelo, echtgenoot van Clara Elisabeth van Nagell, zijn huis aanmerkelijk verfraaien en toen verrees ook dit hek. Op beide hekpalen staat een vaas, waarop vroeger de wapens Van Lintelo en Van Nagell waren uitgehouwen. Voor het huis werden op sokkels twee wapenleeuwen geplaatst, die schilden vasthielden, waarop de wapens van het echtpaar waren aangebracht (fig. 9).



fig. 7. De roof van Proserpina.

Omstreeks 1825 werd de Ehze voor tweede deel afgebroken door de Zutphense stadstimmerman Gerrit Langenberg, die gehuwd was met de toenmalige eigenares,



fig. 8. Het hek voor 't Medler.

Johanna Maria Adriana von Knuth. Veel tuinsieraden werden door hen verkocht. Het hek verhuisde naar Vorden en werd opgesteld voor 't Medler. Toen werden de wapenschilden vlak gekapt en in verdiept relief werden de wapens uitgebeiteld van de nieuwe bezitter, Reinier Engelbert van Dorth tot Medler, gehuwd met Maria Geertrudis Juvetta van Hövell tot Westerflier.

Datzelfde gebeurde met de beide wapenleeuwen, die ook naar 't Medler verhuisden en daar twee stenen hondenhokken bekronen, die direct achter het hek zijn opgesteld. De beide, eveneens achttiende-eeuwse tuinvazen voor het hek laten overigens duidelijk zien dat zij afkomstig zijn van de Ehze. Op beide is het gekroonde dubbelmonogram van Van Lintelo te zien, namelijk

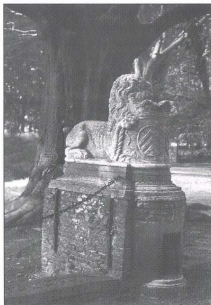


fig. 9. Een der wapenleeuwen als bekroning van een hondenhok.



fig. 10. De sokkel met het Lintelo-monogram.

tweemaal de letter 'L', waarvan een in spiegelbeeld, naar de mode van toen (fig. 10). Niet van buiten zichtbaar is een klok in het torentje op het dak. Hierop is het opschrift W(illem) van Lintelo J(ohanna) van Dorth anno domini MDCLV (1655) te zien. Ook hier zijn de wapens Van Lintelo-Van Dorth op aangebracht.

Toen het kasteel Vorden in 1978 officieel als gemeentehuis in gebruik genomen werd, schonken de Graafschapse buurgemeenten een zonnewijzer ter verfraaiing van het voorplein. De zonnewijzer zelf is nieuw; de sokkel daarentegen is achttiende-eeuws en komt - u begrijpt het al - van elders. De voorlaatste standplaats van de sokkel was het voor-

plein van het landhuis Kamphuizen, aan de Wildenborchseweg en het object heeft dus niet ver hoeven reizen naar zijn huidige standplaats. Op Kamphuizen droeg de sokkel een loden triton (een mannetje met vissenlijven in plaats van benen), die op een hoorn blies, waaruit men een waterstraal kon laten spuiten (fig. 11). Uit vorenstaande blijkt, dat vooral tuinornamenten nogal eens van plaats veranderen en dat is in Vorden dus ook gebeurd, zoals de hiervoor genoemde voorbeelden aantonen.



fig. 11. Het tuinbeeldje van Kamphuizen

HERINNERINGEN

A.J. van Bremen

Bij het lezen van de stukjes in de Kronyck: 'Aöserije' (Wullink, dec. 2001) en 'Wat voorbij gaat' (Borgman, mei 2002) bleek wat er de laatste 50 à 60 jaar allemaal veranderd is in deze omgeving. Dat bracht mij op het idee om ook eens wat uit mijn jonge jaren op papier te zetten. Zelf kom ik niet uit Vorden, maar uit Ruurlo. Niet zo'n groot verschil, allebei Achterhoek.

Als bakker zijnde, heb ik ook heel wat 'af e-äösd'. Een 36-urige werkweek was er nog niet. Tijd van beginnen was er wel ('s morgens om 4 uur en zaterdags nog eerder) en je ging door tot het werk klaar was.

De oven werd verwarmd met takkenbossen. Dat gebeurde heel geleidelijk. Niet de oven vol stouwen en dan maar branden; nee, eerst een paar bossen achter in de oven, dan een paar midden in en dan voorin. Dat was om een goed doortrokken warmte te krijgen. Als de oven op temperatuur was, werd de as en houtskool met een grote ijzeren haak naar voren gehaald en in de doofpot gedaan en werd de ovenvloer schoongemaakt.

Nadat het brood gebakken was, werden koeken en koekjes gebakken op de warmte die nog in de oven aanwezig was na het bakken van het brood. In principe werd er slechts eenmaal per dag gestookt, behalve 's zaterdags, dan werd er twee keer gebakken.

Wij hadden een grote oven waarin 100 à 120 broden te gelijk konden. De broden wogen 800, 1200 en 1600 gram per stuk. Eenmaal per week ('s maandags) werd er roggebrood gebakken. Dat zat minimaal 16 uur in de oven, van maandagmorgen 10 uur tot dinsdagmorgen 4 uur. Om geen harde korst om het roggebrood te krijgen, werd de ovendeur helemaal dicht gesmeerd met roggebrooddeeg. Net als stopverf om een ruit. Op die manier stoomde het brood meer dan het bakte. Roggebroden waren er van 1, 2, 4 en 8 kilogram.

Dan moest er ook nog bezorgd worden, eerst in de kom van het dorp en na de middag in het buitengebied. Dat gebeurde met een transportfiets, met een mand voorop. Dat was niet altijd even gemakkelijk. Veel verharde wegen waren er niet en in de herfst en winter waren het soms ware modderpoelen waar je door moest. 's Zomers moest je soms hele stukken door mul zand. Ik kan me nog een winter herinneren met veel (stuif)sneeuw, waar met de fiets niet door te komen was. De broodmand werd dan van de fiets gehaald en op een slee gezet en zo zijn we toen lopend 'de boer' opgegaan. Gelukkig was dat maar een uitzonderlijk geval, maar toch ging er veel tijd in het bezorgen zitten. Daardoor kon het gebeuren dat je bij een boerderij de deur op slot vond.



fig. 1: De ouders van de schrijver van dit artikel voor hun bakkerij aan de Dorpsstraat in Ruurlo. Deze foto is gemaakt omstreeks 1930.

In de winterdag werd 's avonds om een uur of negen het bed opgezocht, de koeien moesten de volgende morgen alweer vroeg gemolken worden om de melk tijdig naar de boterfabriek te te krijgen.

Als er niemand aanwezig was, werd het brood in een melkbus gedaan, die buiten op het rek stond, zodat er geen hond of ongedierte bij kon komen.

Dat kon ook nog voor verrassende voorvallen leiden, zoals die keer dat de melkmeid 's morgens een bus pakte en zonder er erg in te hebben dat de bakker daar brood in had gedaan de zeef op zette en de melk in de bus goot. Toen het brood ging drijven en de zeef omhoog drukte was het kwaad al geschied. Dit had tot gevolg dat er een paar dagen broodpap gegeten is.

Er werd hard en veel 'ge-äösd'. Je wist niet anders. Maar van stress had nog niemand gehoord. De jongere generatie kan zich dit waarschijnlijk bijna niet meer voorstellen.

UUT DE OLDE TIED

Spiekerman

Op 'n hoek van de Schooldiek en de Straotweg ston de boerderije De Boskamp. Daor woond'n Jan Willem, een olden vri'jgezel van umsgeveer zeuventig jaor. Zien vader en moeder waar'n indertied nao mekare gaon 'hemelen' en now woond'n hee daor allene met een meid en een knech. Zien moo was heel old ewod'n; dat zie'j wel vaker bie'j zo'n vri'jgezelle zönnne. Maor ok veur eur kwam de tied umme 't tiedelijke met 't eeuwige te vewissel'n. Veural zien moo had vake tegen Jan Willem ezeg dat 'e zich een vrouw op mos zuuk'n. Jan Willem zei dan maor: jao, jao, maor dei wieters nargens wat op uut. An Jan Willem zit gin vrouwluuvleis, zeien de luu, maor de luu vegist'n zich. Jan Willem was een laat-bluiier

De meid die een aantal jaorn op de Boskamp edeend had, ging trouwen. Too kwam d'r een nije meid op de Boskamp: Sientje heitten zee. Sientje was een vlotte jonge meid, die vaste van plan was wat van 't leaven te maken. De jonges in de buurte hadd'n dat ok in de gaten en begonnen d'r wark van te maak'n. Maor Sientje leet ze allemaole praot'n en dei d'r niks op uut. Sientje was amper een jaor op de Boskamp too d'r een gerucht de ronde dei in de buurtschap en wied daorbuiten.

Stel ow veur: den olden Jan Willem zol gaon trouwen met Sientje, zowat vieftig jaor jonger as hee. Sientje *zol Jan Willem 't bedde wel zachte e-spreid hebb'n*, zeien de luu, maor 't kon toch haos neet waor wea'n. Maor 't was wel waor! De brulfteneugers kwamm'n rond en op een mooien mei-dag trouwd'n Jan Willem met zien jonge bruid Sientje.

De verre familie en veural de buurte heb d'r een bes fees van e-holl'n. Ze hadd'n d'r jao lange genug op mott'n wachten. De meesten hadden *een beste snee in 't oor* too zee op huus an gingen. Zo-at 't sprekwoord zeg: *een olde hane en een jonk henneken breg umsgeliek wat in 't benneken*, kwam bie'j Jan Willem en Sientje uut. Een klein jaor nao de brulfte schonk Sientje 't leaven an een flinke jongen. Jan Willem was d'r onmundig greuts op. Hee was d'r däönig met in zien schik en too den kleinen Hein wat groter word'n, ko'j um d'r met zien kuier'n as een trotsen vader.

Maor jao, Jan Willem was t'r wel wat late an begon'n en ok veur um kwam de tied. Neet zo heel lange d'r nao begon e wat te sökkeln en too was 't gauw gebeurd met Jan Willem. Op 'n kolden, reagenachtigen winterdag hebt ze Jan Willem bie'j zin vader en moeder begraven. Too zat Sientje met 'n kleinen Hein en een olden knech allene op de Boskamp.

Een endjen wieter an de Schooldiek woond'n Harm. Den was daor boer'nknech bij Albert Timmermans, op 't Möldershuus. Albert was timmerman en annemer en daornâôs had'e nog wat boerderieje. Veur 't boerenwark had'e Harm as knech. Harm had vekerung met Jenneken, den meid was op 't Violengat, een boerderieje een endjen wieterop in de buurtschap. At Harm nao Jenneken hen vriej'n ging, kwam'e altied langs de Boskamp. Hee had dan wel 's een prôâtjen emaaft met Jan Willem, of Sientje.

Den kleinen Hein kend'n um ok wel en nuumd'n um ome Harm, zo-at de kinder dat vroger deien. De Boskamp ston kot an de weg, allene de moestuin lei tussen de weg en 't huus. 't Was gek, maor een tiedjen nao Jan Willen zien dood ston Sientje heel vake in den hof te hakken of dei wat andere klungelderieje at Harm d'r langs kwam, op weg nao Jenneken. 't Mos al gek gaon of hee maakt'n een prâôtjen met Sientje oaver 't weer of de gruunte die d'r mooi bij ston.

In 't begin was dat zo now en dan, 's maor allengs word'n dat vaker en langer. Hee kwam d'r soms late van bij Jenneken. Op 'n mooien aovend in mei ging Harm weer 's hen vriejen nao Jenneken. Teminste, dat was hee van plan, maor 's mensen weagen gaot soms anders as da'j zelf wilt. 't Was een gruuizamen, beloftevollen meidag ewes. De veugel hadden 'n heel'n dag tekeer egaone en waarn druk met 't jonge bruidsel. De busse stond'n volop in bluui en alles was mooi gruuun. En now was 't aovend, 'n stillen, mooien mei-aovend. Echt een aovend um bij ow geliefde deur te brengen.

Harm stapt'n d'r flink oaver. De brand in de piepe, de pette op een oor en in een hele beste stemming. Hee naoder'n de Boskamp en wie ston daor weer in 'n hof? Natuurlijk, Sientje. 'n Kleinen Hein was d'r ok bij. Die moch met dit mooie weer nog effen opblijven. Sientje sprok um natuurlijk an en al gauw waar'n ze oaver de hegge druk in gesprek en an 't gekheid maken. Op-ens zei Sientje: *Ik hebbe de koffie klaor, he'j soms zinne in een kôpken, dan kôw nog een ogenblik wieter praoten. D'r is nog tied genog um wieter te gaon. Ik zitte hier ok altied maor allene. De olde knech geet altied al vrog nao bedde.*

Now jao, voorsuit dan maor, zei Harm en zo kuier'n ze op huus an. 'n Kleinen Hein vatt'n um bij de hand en praoten honderd uut tegen ome Harm. 't Was ome Harm weer en nao. In de kôkken begon Sientje met de koffie en praott'n onderwiel wieter met Harm. Maor 'n kleinen Hein was ok nog druk met ome Harm. Den mos zien spôlgrei zien en zo meer. 't Duurd'n neet zo heel lange of hee zat bij Harm op 't knee. Sientje had dat schienbaor met genoegen an-ezene, want op-ens zei zee tegen de jonge: *Iej kônt zo goed met ome Harm, iej most'n in plaatse van ome Harm maor papa tegen um zeggen.*

Wat d'r den aovend op 'n Boskamp nog meer ezeg en edaon is, wet wiej niet, maor dat Amor zien pielen wel scharp waar'n en doel troffen, is wel zeker. Zeker

is ok dat Harm den aovend neet bij zien Jenneken kwam. Den aovend d'r op ging hee nao Jenneken hen en maakt'n de vekering uut. Jenneken in traonen achter laotend, ging hee weer nao huus. Niet zolange daornao trouwd'n hee met Sientje en word'n boer op de Boskamp.

En Jenneken? Met Jenneken zal 't ok nog wel weer goed kommen. De olde moder van 't Violengat was een bes en vestandig mense en zee hef Jenneken op-evangen. Ze zei tegen Jenneken: *Maak ow neet druk deerne, dat is den ontrouwen Harm neet weerd. Daor bunt in de weerd meer jonges as karktôorne, dus kump t'r veur ow ok nog wel ene!*

LUCHTVERKENNINGSFOTO'S VAN VORDEN EN OMGEVING

C. Meerstadt

Dezer dagen viel een grote envelop met foto's bij mij in de brievenbus. Deze was afkomstig uit Canada en wel van Henk Dijkman, woonachtig in Guelph, nabij Toronto. Ik heb sedert een aantal jaren contact met dhr. Dijkman en wel in het kader van het comité 'Welcome Again Veterans'.

Henk Dijkman is geboren in Leesten, waar zijn vader hoofd van de lagere school was. Henk is naar Canada geëmigreerd, heeft theologie gestudeerd en is als domi-



fig. 1: Luchtfoto van het dorp Vorden.



fig. 2: Luchtfoto van Hackfort

nee werkzaam in Guelph. Hij zet zich in het bijzonder in voor de contacten met, en de begeleiding van nabestaanden en familieleden van Canadese militairen die tijdens de bevrijding in deze omgeving zijn gesneuveld.

In zijn begeleidende brief schrijft hij dat hij in dit kader nog wel eens in een huis komt in Waterloo, een stadje ca. 20 km van Guelph verwijderd, waar in de kelder het Hoofdkwartier van het Military History Department van de Wilfried Laurier University is ondergebracht. In deze kelder bevinden zich o.a foto's die de Canadezen in maart '45 vanuit de lucht van Nederland hebben gemaakt. Tussen deze foto's ontdekte Dijkman ook luchtfoto's van het ons dorp Vorden en

van het buurtschap Hackfort, ten tijde van het einde van de Tweede Wereldoorlog.

Ook had hij een foto bijgesloten van een deel van de bemanning van het vliegtuig dat op 8 januari 1943 bij Hackfort was neergeschoten. Tevens had hij een rapport bijgevoegd waarin alle gegevens van het betreffende vliegtuig, zowel als van de bemanning, zijn vermeld. Dit rapport blijkt te zijn opgemaakt door dhr. Karl Lusink uit Drempt, die deze gegevens had verzameld in zijn hoedanigheid als 'air war researcher'. Dit laatste is allemaal ook terug te vinden in het boek VORDEN TIJDENS DE BEZETTING, geschreven door ons mede-verenigingslid Robert Ellenkamp, die aan deze tragische gebeurtenis in zijn boek uitgebreid aandacht heeft besteed.

Van de bovengenoemde luchtfoto's, die hierbij ook zijn weergegeven, zijn de negatieven in mijn bezit. Voor belangstellenden kan hiervan een afdruk worden gemaakt.

Uut: HARFSBLUUI, van Max Holt, pseudoniem voor Frans Lebbink, laten we hier nog het volgende gedicht volgen:

*Nog witter wit as welke zepe ok kan wassen,
is 't witte wonder uut een grieze gore loch.
't Kan kinder onwies bli'j verrassen,
wie older widt vindt et maor een lastig boch.
Een witter wit wod naans geboorn,
maor ok gin moederlief was aans zo gries.
êen wonder da'k niet kan vekloorn,
geleerden bunt allichte wel zo wies.
Witte vlikskes vlindert staidig neer,
tovert d'eerde töt een wondermooie brud.
Eur duustere veeleen besteet niet meer.
Straks kump de deui en wist 't spreuksken uut*